N°. 4808.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Dit blad verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is ƒ5.00; voor de buitengewesten franko p. p. ƒ6.00.

Brieven, gelden, enz. FRANKO te adresseeren aan "het Bureau van DE TIJD."

DONDERDAG 5 MAART.

Bij dit Nommer behoort een Bijvoegsel.

Advertentiën van *Zes* regels en daar beneden worden tegen ƒ1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentiën wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 4 Maart.

Gisteren heeft de Tweede Kamer de algemeene beraadslagingen geopend over de wet op het middelbaar onderwijs. Er hebben verscheidene sprekers het woord gevoerd, van welken de meesten behoorden tot degenen, die het ontwerp om eene of andere reden bestrijden. Wij geven een verslag van de beraadslaging in nevensgaand bijvoegsel. De leden, die zich verzetten tegen de wet, omdat zij de latijnsche scholen, naar regt en billijkheid, blijft rangschikken onder het hooger onderwijs, hebben alleen één verwijt, dat de wet beginselloos is. Dat is letterlijk een verdichtsel. De wet rust op het beginsel, dat den aard van onderwijs bepaalt wat tot het hooger, wat tot het middelbaar onderwijs moet worden gerekend, terwijl daarentegen de tegenstanders, in plaats van den aard van het onderwijs, den leeftijd der leerlingen willen in aanmerking nemen, hetgeen eene ongerijmdheid en geen beginsel is. De heer Groen, die zelden bij eene kwestie blijven kan, heeft gisteren betoogd, dat de wet op het middelbaar onderwijs niet behoort te worden in overweging genomen, vóór dat eerst de koloniale kwestie zal zijn uitgemaakt. Wij weten niet, of hij daarvan eene motie van orde gemaakt heeft of maken zal. Maar wij mogten wel lijden, dat hij 't deed. Door die motie zou het beter uitkomen, wat de oppozitie eigenlijk zoekt, namelijk wapenen om door middel der wet het ministerie omver te werpen.

Zelden is ongetwijfeld met zooveel strijdkrachten, met zooveel sympathie, een oorlog begonnen, als die van de Noordelijke Amerikanen tegen hunne Zuidelijke broeders. Het cijfer van een half millioen soldaten, waarvan men destijds gewaagde, moge dan ook slechts op het papier bestaan hebben, zeker is het dat zij een leger op de been brachten, waarvan men veel mogt verwachten. De opperbevelhebber stond met ongeveer 200,000 man aan den Potomac, van de Zuidelijken naauwelijks in staat waren hem 40,000 man tegen te stellen. Toen na den terugtogt van Richmond het hoofdleger tot 80,000 man verminderd was, werden 300,000 vrijwilligers onder de wapens geroepen, en daarna nog eene ligting van 300,000 man bevolen. Het woord konskriptie was daarmede voor de eerste maal in Noord-Amerika officieel uitgesproken. Men schatte het getal manschappen, dat op nieuw onder de wapens gebragt zou worden, weder op een half millioen, bestaande uit jongelingen en mannen tot vijf-en-veertig-jarigen leeftijd. Het is niet bekend geworden, in hoe verre die ligting werkelijk tot stand gekomen is; want zij vond te veel tegenkanting, omdat er nooit een wet op de konskriptie bestaan had. Dan heeft ook de omstandigheid, dat de meervermogenden plaatsvervangers mogten stellen, veel bijgedragen om die konskriptie zeer gehaat te maken. Intusschen hebben sommige staten door zwaar handgeld, en voornamelijk door de medewerking der policie, die alle landlooperen, verdachten en verdacht gemaakten onder de wapens bragt, een zwaar kontingent geleverd. Het echte Yankee bloed werd natuurlijk voorshands gespaard, ten koste van arme Duitschers en Ieren, die, door allerlei redeneringen en voorspiegelingen op het dwaalspoor gebragt, vrijwillig ter slagtbank gingen. Het is gebleken dat in gevechten, waarbij door de Noordelijken evenveel dapperheid werd betoond als door de Zuidelijken, het grootste getal strijders uit genoemde Europeanen bestond.

Ter zee was de magt der Noordelijken nog veel aanzienlijker dan te land. Met onbegrijpelijken spoed werd eene vloot van 206 nieuwe oorlogsbodems gebouwd, en daarbij een aanzienlijk getal gepantserde schepen van de nieuwste konstruktie gevoegd. Vergelijkt men hiermede de krijgsmagt der Zuidelijken, dan wordt het schier onverklaarbaar, dat de laatsten niet geheel het onderspit hebben moeten delven.

Behalve deze krijgsmagt, zoowel te land als ter zee, ontbrak het geld geene waarde te hebben. Men zal zich nog herinneren, hoe o. a. de bankiers van New-York, Philadelphia en Boston aanzienlijke sommen als bijdragen voor de oorlogsbehoeften. De banken en groote handelshuizen hadden hunne kassen geopend nog vóór dat de regering hunne hulp vroeg, en de toegestroomde dollars moeten bij honderd duizenden geteld worden. Thans is het zoo ver gekomen, dat bijna geen muntspecie meer in omloop is, en men elkander de geringste kleinigheden met papieren geld moet betalen, dat alleen nog waarde heeft, tot een staatsbankroet, zoo als velen vreezen, het werk zal hebben gekroond. Bij de Zuidelijken is dit niet het geval geweest; zij hadden zulk een groote geldvoorraad niet, hebben hunne velden gedeeltelijk onbearbeid moeten laten en een gedeelte hunner voortbrengselen aan de vlammen geofferd, om ze niet in handen der vijanden te laten vallen, en toch hebben zij niet alleen den oorlog kunnen voortzetten, maar thans spreekt men er zelfs van, dat zij met het beste gevolg eene leening van 60 millioen negotiëeren.

In weerwil dat de Noordelijken dus alles in hun voordeel hadden, kan men hunne zaak thans zoo goed als verloren beschouwen. Wat is hiervan de oorzaak? Alleen deze, dat het Noorden een overvloed had van stoffelijke, maar een volslagen gebrek aan moreele middelen. De anti-slavernij partij heeft niet naar verdienste of kennis gezien in het benoemen van generaals en officieren, maar alleen naar geld en onbekookten haat tegen de Zuidelijken. Van daar dat advokaten, kooplieden en schoolmeesters, die zich wat op den voorgrond gesteld hadden, epauletten ontvingen, ofschoon zij geen de minste krijgskennis bezaten; dit was evenzeer het geval met de staatslieden die aan het roer kwamen. Aan liberale ideeën ontbrak het hun niet, en Europa meende een oogenblik verbaasd te moeten staan over de werkzaamheid, welke Noord-Amerika ontwikkelde; doch het waren van die ideeën, die in vergaderzalen groote toejuichingen verwerven, maar op wier bodem geen ware grootheid van geest, zelfs niet eens eergevoel, maar alleen zelfzucht ontkiemt.

Of dit in het Zuiden ook niet hier en daar het geval geweest is, willen wij daarlaten; doch zeker is het dat men daar generaals vond en nog vindt, die elk leger, staatsmannen, die elke regering tot sieraad zouden verstrekken. Jefferson Davis o. a. zal in de geschiedenis een groot man genoemd worden. Hij en een aantal burgerlijke en militaire autoriteiten zijn mannen, die de achting hunner onderhoorigen bezitten en verdienen te bezitten. Dit is bij de Noordelijken zeer zeker het geval niet. Sedert meer dan een half jaar worden de voornaamste gezagvoerders, zoowel in de raadzaal als in het leger, als om strijd van verraad, eerloosheid en bedrog beschuldigd, evenzeer door hunne medebestuurders als door het volk. Het merkwaardigste hierbij is, dat de meeste dier mannen in den aanvang van den oorlog, zelfs in Europa, een grooten naam hadden. Wij willen er een paar voorbeelden van aanhalen.

Toen Mac Clellan het opperbevel over het leger der Unie bekwam, noemde de zoogenaamde publieke opinie hem "de tweede Napoleon," die alles, wat Europa in krijgskennis had opgeleverd, in de schaduw zou stellen. De goede man, wiens eenigste goede eigenschap hierin bestond, dat hij een vader voor de soldaten was, heeft geen enkele overwinning behaald en eindelijk een volslagen nederlaag bekomen. Men durfde die nederlaag niet goed op rekening van het beginsel stellen, waarvan men was uitgegaan, Mac Clellan alleen moest daarvan de schuld dragen: men beschuldigde hem van verraad; men zeide, dat hij een geheime handlanger van het Zuiden was, en de zwakke prezident, die voor de vrijheid van duizende slaven te velde trok, bezat geene vrijheid en geene magt genoeg, om den rang en de eer van de opperbevelhebber zijns legers te redden. Deze werd ontslagen. Naauwelijks was zijn opvolger benoemd, en niet evenveel ophef aan de wereld bekend gemaakt, of hij werd bij Frederiksburg zoodanig geslagen, dat men er niet meer aan dacht hem zijn rang te doen behouden. Zijne domheid werd allerwegen uitgebazuind.

Fremond, de afgod der radikalen, wiens naam in de dagbladen steeds met eene soort van eerbied genoemd werd, is als een gewoon misdadiger voor de regtbank verschenen. Halleck en Buell zijn verdacht van in het geheim de slavernij te hebben begunstigd. Stanton is reeds de tweede minister van Oorlog, die den naam heeft van tot alles ongeschikt te zijn; zelfs den hooggeplaatsten generaal Scott heeft men verdacht gehouden van verraderlijke onderhandelingen met den vijand. Wat prezident Lincoln betreft, de volksheld, dien men bij gelegenheid der laatste verkiezingen tot boven de sterren heeft verheven, deze was tot op het oogenblik, dat hij hij zich in de armen der abolitionnisten wierp, bij iedereen bekend als iemand, die het evenzeer aan verstand als aan geestkracht ontbrak. Men is te New-York reeds lang begonnen met den spot met hem te steken, en of dit niet vernederend genoeg ware voor het hoofd van den Staat, men heeft zijne vrouw verweten, dat zij de geheime bevelen van het leger aan den vijand had verraden.

Daar gelaten of al deze beschuldigingen waarheid bevatten, blijkt het hieruit genoegzaam, dat, bij zulk een staat van zaken, de overvloed van stoffelijke middelen niet in staat was om met goed gevolg te strijden tegen het Zuiden, dat veel minder soldaten, veel minder oorlogsbehoeften en geld, maar daarentegen veel meer moreele kracht bezat. Het is opmerkelijk dat de liberale pers in Europa nooit den moed gehad heeft om bij dit alles te erkennen, waar de zetel van de kwaal huisvest. Toen het oostenrijksche leger in Italië tegenspoed had, waren geen woorden genoeg te vinden om het regeringstelsel van den Habsburger te verguizen, ofschoon verraad op verraad werd gepleegd; thans denkt die zelfde pers er niet aan om de tegenspoeden, waaronder de noordelijke Amerikanen gebukt gaan, toe te schrijven aan het beginsel, waaruit de strijd is ontstaan, en de weinige moreele kracht, welke de regering bezit, maar blijft ze hardnekkig wijten aan enkele individuën.

Wat men dan ook van goed onderrigte zijde verneemt over de mannen, die in de staatsaangelegenheden in Noord-Amerika een groote rol spelen, grenst aan het ongeloofelijke, en kan als een bewijs te meer dienen, dat het hoog geprezen regeringstelsel in Amerika van weinig beteekenis is. Zoo zegt een schrijver, die de gebeurtenissen op den voet gevolgd, en om zijne pozitie in staat is er een diepen blik in te slaan, o. a. het volgende. "Het is in dezen strijd een eigendommelijk verschijnsel, dat er geen enkel man te vinden is, die zich boven het middelmatige verheft. Buitengewone tijdperken baren soms groote mannen, maar dat is hier het geval niet. Geen volk kan voorzeker zulk eene waggelende en onmagtige regering aanwijzen als dat van Noord-Amerika, en de onbeduidendheid der mannen, die aan het roer zijn, is zonder voorbeeld." Deze getuigenis heeft te meer waarde, omdat zij uit den mond komt van een abolitionnist. Wat nu de vrijheid betreft, waarop de Amerikaan altijd het meest heeft gepocht, deze heeft sedert de scheuring een gevoeligen slag gekregen. Zoo waren er voor een jaar nog 81 noordelijke bladen, die de regtvaardige zaak van het Zuiden verdedigden, doch zij zijn allen door prezident Lincoln opgeheven; en volgens de berigten zuchten er honderden in de gevangenissen, alleen op aanklagt van lieden, die bij de regering in goeden reuk staan. Van daar dat een zeer geacht blad nog onlangs zeide, dat het napoleontische Frankrijk in vergelijking met het tegenwoordige Noord-Amerika een Eldorado is.

Deze korte schets zal voldoende zijn om eenig denkbeeld te geven van het diepe verval waarin Amerika op dit oogenblik verkeert. Wat daaruit moet voortkomen, zal welligt zeer spoedig blijken; want, zoo als de berigten der laatste dagen zeggen, worden de strijdkrachten der beide partijen te Vicksburg bijeengetrokken, en zal daar welligt een laatste nederlaag de Noordelijken noodzaken tot het sluiten van een vrede, die, hoe onvoordeelig, toch altijd te verkiezen zal zijn boven den tegenwoordigen toestand, die hun land onvermijdelijk ten verderve sleept.

Bij de verkiezing voor een lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal in het distrikt Rotterdam, in de plaats van den heer Fransen van de Putte, zijn ingeleverd 1670 biljetten, van de 2905 kiezers, en is gekozen de heer W. A. Viruly-Verbrugge.

..... heeft benoemd tot burg. der gem. Appingadam, mr. R. T. Mees.

ROTTERDAM, 3 Maart. Ter veemarkt van heden werden aangevoerd: 594 runderen, 152 vette en 101 magere kalveren, en gisteren en heden te zamen 180 varkens en 70 schapen Er werd besteed per Ned. ℔ voor runderen 1ste kwal. 65, voor dito 2de kwal. 50, voor vette kalveren 85 en voor schapen 65 cents. Het magere vee was iets williger. De prijzen der varkens liepen van 20½ tot 23 ct. per ½ Ned. ℔.

— Aan de markt van heden waren de prijzen der Boter als volgt: 1ste kwal. ƒ59, 2de ƒ56, 3de ƒ52.

De telegraaf meldt heden het volgende:

PARIJS, 4 Maart. De *Droit* meldt, dat de zaak van Garcia en Calzado verwezen is naar de korrektionnele regtbank der Seine. De twee beklaagden zullen te regt staan wegens opligting.

MADRID, 3 Maart. Narvaez is er niet in geslaagd een kabinet zamen stellen.

Volgens de *Gaceta* is het den markies Miraflores gelukt een kabinet te vormen, waarin hij zich met het prezidentschap en de portefeuille van Buitenlandsche Zaken belasten zal; de markies Havane is minister van oorlog, Sierra van Financiën. De overige namen zullen in den loop van den dag bekend worden.

— Het kabinet zal morgen voltallig zijn. Naar men verzekert zal het de kamers heropenen en magtiging vragen tot heffing der belastingen. De kamers zullen ontbonden worden.

LISSABON, 2 Maart. De Kamer heeft het voorstel tot afschaffing der majoraten aangenomen met 91 tegen 10 stemmen.

RIO JANEIRO, 7 Febr. Twee briziliaansche vaartuigen zijn de Amazone-rivier afgevaren, zonder formaliteit. Vervolgd door een braziliaansch stoomschip, is een der vaartuigen genomen, terwijl het ander gevlugt is.

LONDEN, 2 Maart. Uit Saigon wordt berigt, dat de inlandsche goeverneur Viltolony de noodige bevelen had ontvangen om de Franschen te bestrijden, doch dat hij, in plaats daarvan, zich onder Fransche bescherming heeft gesteld.

NEW-YORK, 17 Febr. De senaat heeft de wet aangenomen, waarbij bepaald wordt, dat alle burgers tusschen de 20 en 45 jaar, gedurende drie jaar dienst als militair moeten doen.

— De *World* uit de vrees, dat prezident Lincoln, door zijne verwerping van Keizer Napoleons bemiddelings-voorstel, nieuwe verwikkelingen zal doen ontstaan als gevolg van de erkenning der Zuid-konfederatie.

ST-PETERSBURG, 3 Maart. Grootvorst Konstantijn is tot opperbevelhebber der russische troepen in Polen benoemd. Men gelooft dat generaal Sumarakow hem zal toegevoegd worden.

Heden is de laatste dag van het overgangstijddperk betreffende de lijfeigenschap, zoodat aan deze voor goed een einde gekomen is. Er heerscht algemeene rust, ondanks de onrustbarende geruchten.

BERLIJN, 3 Maart. De *Staats-Anzeiger* zegt in het niet officieele gedeelte betreffende de jongste debatten in de tweede kamer over de poolsche aangelegenheden o. a. het volgende: het is te betreuren, dat de meerderheid van de kamer een toon heeft aangeslagen, die in strijd is met de aan de regering verschuldigde achting; maatregelen, alleen genomen ter bescherming van het vaderland op grond van bestaande traktaten, zijn in een hatelijk daglicht geplaatst; de ministers zijn persoonlijk onmededogend verongelijkt geworden; het doel is duidelijk aan het licht gekomen, om de vrijheid van de kroon in de keuze harer ministers te vernietigen.

De vraag doet zich voor, of men van de regering verwachten kan, dat zij een herhaling van dergelijke debatten kan toelaten en of zij niet veel meer gebruik zou moeten maken van de bevoegdheid, haar door de konstitutie tegen over de kamer verleend. Wanneer de regering van dergelijke ernstige maatregelen voor het oogenblik afziet, zoo stelt zij zich toch voor, om van hare zijde de mogelijkheid open te houden, om tot een konstitutionneele regeling van de begrooting voor 1863 te geraken.

BUCHAREST, 2 Maart. Het geheel ontwerpadres van de oppozitie is door de kamer aangenomen met 58 tegen 6 stemmen. Vijftig afgevaardigden hebben zich buiten stemming gehouden, verklarende dat zij hun goedkeuring niet konden schenken aan een adres dat een kwestie opwerpt omtrent de dynastie, 's lands regten en instellingen en de traktaten, en dat zinsneden bevat, geschikt om de wijsheid van de Rouanen en hun gevoelens van dankbaarheid jegens de beschermende mogendheden in twijfel te trekken.

STOKHOLM, 2 Maart. In het beursgebouw alhier is heden eene talrijke *meeting* gehouden ten gunste van Polen. Het prezidium in die bijeenkomst werd waargenomen door den vrijheer Raab, terwijl de vrijheer Hamilton zich had belast met het formuleren van voorstellen. De voornaamste woordvoerders waren de hoofdredakteur van het *Aftonbladet* en zeven leden der volksvertegenwoordiging. Er werden in zeer energieke bewoordingen verschillende besluiten genomen ten gunste der vrijheid van Polen en tegen de Pruissisch-Russische konventie, terwijl tevens bij die gelegenheid een aanvang is gemaakt met de inzameling van gelden ten dienste der Polen.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 2 Maart. Onlangs is te Cherbourg de kiel gelegd van een transport-stoomschip. Naar men vernemt bestaat er plan het getal op 50 te brengen. Deze in het oog loopende ijver tot het bouwen van transportschepen, steekt zeer af bij de zorgeloosheid van Engeland te dien aanzien; de reden daarvan zal hierin te vinden zijn, dat de engelsche handelsmarine elk oogenblik in de behoefte der regering zou kunnen voorzien, terwijl dit met die van Frankrijk het geval niet is.

— Volgens de berigten van de zijde der revolutie zou de Paus zeer lijdende zijn, en moet de Keizer verklaard hebben, dat, ingeval van overlijden, de troepen te Rome zullen blijven om de vrije handelingen van het konklave te verzekeren. Verder gaan van dezelfde zijde geruchten, dat de kardinalen bij eene nieuwe keuze die weder op een Italiaan zullen doen vallen.

— Een korrespondentie meent als zeker te weten, dat de hoven van Parijs, Londen en Weenen het in beginsel omtrent Polen volkomen eens zijn, en reeds hunne pogingen tot verbetering van het lot der Polen hebben aangewend. Lord Russell zou in een schrijven zijne goedkeuring aan de voorstellen van Frankrijk gegeven hebben, ook het antwoord van graaf Rechberg zou in dien zin zijn. Engeland moet de bedoeling hebben gehad op de handhaving van de traktaten van 1815 aan te dringen, hiermede moet het kabinet der Tuileriën volstrekt niet gediend geweest zijn. Frankrijk schijnt ook Oostenrijk in zijne meening te hebben doen deelen, daar zij gezamenlijk aan Keizer Alexander in vriendelijke termen raadgevingen zouden gedaan hebben, vergezeld van een beroep op zijne grootmoedige gevoelens.

— In de politieke kringen wordt ten stelligste verzekerd, dat het initiatief tot de pruissisch-russische konventie geheel door Pruissen is genomen. De heer von Bismarck heeft, zegt men, in de omwentelingsbewegingen in Polen slechts de eerste handeling gezien van eene uitgebreide zamenzwering tegen de erkende autoriteit.

Hij stelde dus aan Rusland de konventie voor, ofschoon Pruissen op verre na niet zoo zeer door de omwenteling werd bedreigd als Rusland. Rusland was over dit voorstel zeer verwonderd, doch ook zeer aangenaam verrast. Het kon het aanbod niet afslaan, en de akte werd onderteekend. Toen echter de handeling van den heer von Bismarck zoo algemeen werd afgekeurd, verklaarde prins Gortschakow, minister van Buitenlandsche Zaken te St-Petersburg, dat hij bereid was van de aangegane konventie af te zien of ten minste de klausulen, die Europa het meest hadden bewogen, te schrappen.

Het eerst zou dus door Pruissen aanleiding tot de konventie zijn gegeven, terwijl het aanbod van vernietiging der konventie het eerst door Rusland is gedaan.

— Vóór eenige dagen is door het frankforter dagblad *Europa* den inhoud openbaar gemaakt van een verslag, betreffende den financieelen toestand van het koningrijk Italië, dat, volgens genoemd blad, onlangs door een diplomaat te Turijn opgemaakt en aan het fransche goevernement gezonden was. De voorstanders van de turijnsche regering bestreden de echtheid van dit stuk, en beweerden dat de voorstelling van den ongunstigen toestand van de italiaansche schatkist zeer overdreven was. Volgens de *Constitutionnel* is het bedoelde stuk volkomen echt, maar alleen voor eene vertrouwelijke mededeeling en niet voor openbaarmaking bestemd.

— Eene korrespondentie meldt, dat het petitionnement hier aan de orde van den dag is. Men zou zich geen denkbeeld kunnen maken, hoe velen van dit regt, sedert 24 November 1860 gebruik maken, een regt dat vroeger slechts door de verzoekers om onderstand werd te baat genomen. Men zegt dat vele petities ter zijde zijn gelegd, en gelooft dat dit aanleiding zal geven tot groote en hevige debatten.

— Het is met de kandidatuur voor den troon van Griekenland nu al zoo ver gekomen, dat zich bankiers daarvoor in de brès stellen.

De heer Pereire hoorde in een hoogen kring een jongeling aandienen, die een in de geschiedenis beroemden naam draagt, dien van Villiers de l'Isle Adam, en door een zijtak van den grootmeester van de orde der ridders van Sint Jan van Jeruzalem afstamt. Op het hooren van dien naam spitst de heer Pereire de ooren, doet onderzoek en verkrijgt de zekerheid dat de jongeling, die den adel van zijn geslacht op het voorhoofd draagt en de andere groote gaven van zijn geslacht bezit, tot dit aloude stamhuis behoort. Peinzend verlaat de heer Pereire zijn gezelschap, want groote denkbeelden en berekeningen heeft hij in het hoofd. Des anderen daags laat de heer Pereire zich bij den jongeling aandienen en stelt hem zonder omwegen voor, zich tot kandidaat voor den griekschen troon te stellen. Wat is daartoe ook noodig! Een grooten naam waaraan de schoonste historische herinneringen kleven, verstand, wat beradenheid en geld. Het eerste is voorhanden, en wat het laatste betreft, de heer Pereire zal zijne beurs met 500,000 franken vullen, en dan nog kan hij op 5 à 6 millioen franken rekenen, wanneer dat zijn moest; want hij mogt volstrekt niet als parvenu te Athene komen. De jongeling die in het eerst aan niets anders dan aan een grap van den heer Pereire dacht, keek vreemd op toen hij vernam, dat dit in allen ernst gemeend, en er reeds eene audientie op de Tuileriën bepaald was, welke audientie, zoo als de berigtgever meldt, reeds vóór een paar dagen heeft plaats gehad.

DUITSCHLAND.

BERLIJN, 2 Maart. Het heeft opmerking gewekt, dat de ministers na het antwoord van den heer von Bismarck op de redevoering van den heer Simson, in de eergisteren gehouden zitting van het huis der afgevaardigden, eensklaps de vergadering verliefen en er niet meer terugkeerden. Men wil weten dat zij onmiddelijk daarop eene konferentie hebben gehouden, waarbij de vraag werd besproken, of thans de tijd niet was gekomen, om bij den Koning definitief de ontbinding van het huis voor te stellen.

— De militaire kommissie heeft heden hare eerste zitting gehouden; geen der ministers was daarbij aanwezig; zij werden vertegenwoordigd door regeringskommissarissen. Al de leden die het woord hebben gevoerd, verklaarden zich tegen de aanneming van het wetsontwerp. De heeren von Forckenbeck, von Hagerbeck, Stavenhage, Gneist en Beitzki wenschten eene poging in het werk te stellen, om het ontwerp door middel van amendementen aannembaar te maken. De heer Rohden zeide, dat hij in het ontwerp nergens eene zucht tot toenadering van de zijde der regering kon bespeuren.

— De berigten betreffende de poolsche opstandelingen blijven hun ongunstig. Op onderscheidene punten, zegt men, hebben de russische troepen de zege behaald, doch naar het schijnt was de tijding der nederlaag van Langiewicz onjuist; want een depêche van latere dagteekening meldde, dat deze aanvoerder der Polen aan het hoofd van 6000 man bij Sognowice een russisch korps verslagen, dat tegen hem was afgezonden, en dat een andere russische legerafdeeling bij Wyskow door de opstandelingen, ten getale van 4000 man, is uiteengedreven.

— Eene korrespondentie in de *Gaz.* uit Warschau bevestigd het dat Leo Frankoski, een van de opstandaanvoerders der Polen nog in leven is. Ook een ander even belangrijk persoon Sokolowski, die men reeds onder de dooden telde, leeft nog, ofschoon hij 29 wonden heeft. Beiden bevinden zich in russische gevangenschap. Ook wordt door genoemd blad bevestigd, dat Pruissen de russische grenswacht bij Janou in een gevecht tegen de Polen heeft bijgestaan, alsmede dat onderscheidene burgers op poolsch grondgebied door pruissische gendarmen gevangen zijn genomen.

— De russische bladen zeggen thans openlijk, dat de bekende konventie alleen het werk is geweest van de pruissische regering, en deze bewering wordt niet tegengesproken. Zij doen dit daarbij in eene taal, die zeer honend, en, zoo als een der dagbladen zich uitdrukt, geschikt is om elken Pruis rood te doen worden van schaamte.

— In eene partikulier schrijven leest men dat de katholieke gemeenten van Altona en Kiel verzoekschriften bij den landdag hebben ingezonden, om van den dwang, haar sedert de hervorming aangedaan, ontslagen te worden. Vooral moet men op het oog hebben de bepalingen op het huwelijk en de straf bepalingen voor katholieke priesters bij den overgang van eenig mensch tot de Kerk.

— Russischgezinde bladen zeggen, dat de Tsaar gezind zou zijn om de Polen met meer verschoning te behandelen en hun het vooruitzigt te openen op meerdere vrijheden, wanneer zij de wapens nederleggen. Een pruissisch blad maakt de opmerking, dat die beloften niets beteekenen, wanneer het waar is, dat generaal von Berg tot opperbevelhebber van het leger in Polen benoemd is, dewijl hetgeen hij in 1830 te Warschau verrigt heeft, nog niet vergeten is. In den opstand van dat jaar heeft hij namelijk bevel gegeven tot maatregelen tegen de opstandelingen, die geheel Europa met afschuw vervulden. Zelfs wordt gezegd, dat hij destijds eene door den Keizer reeds onderteekende amnestie had weten te verijdelen.

— Eene korrespondentie uit Silezië deelt een brief mede van een pruissisch officier, bijzonderheden bevattende over een zijner wapenbroeders, de baron de Muisert, kolonel in de Vereenigde Staten. Die brief

deel zeer schoon uitkomen, welke voordeelen het Katholicismus uit de politieke en sociale verwikkelingen in Amerika ten deel gevallen is. Hij is van den volgenden inhoud:

„De graaf von Schweinitz Crain, majoor bij den staf van het leger der Vereenigde Staten en adjudant-generaal in het legerkorps van den generaal Pope, is niet slechts mijn vriend, maar ook mijn wapenbroeder en lotgenoot gedurende vijf veldtogten, waarin hij de grootste bewijzen van eene krijgsmansdeugd gegeven heeft, die onze natie eer aan doet. Zijne dapperheid in het gevecht van Bul-Runn, op den 30n Augustus, was bewonderenswaardig. Hij heeft niet alleen zeven officieren der Zuidelijken krijgsgevangen gemaakt, maar ook toen een kogel hem den hoed van het hoofd nam, hem het paard onder het lijf weggeschoten werd, en hij zelf aan den voet deerlijk gekwetst werd, nam hij den helm van een gesneuvelde, besteeg het paard van een ordonnance en was in een oogenblik weder in het midden van het treffen. Het dappere 29e regiment heeft zijn kolonel Mr Hoffmann uit Bremen verloren, die terwijl hij sneuvelde, uitriep: Ook ik ben een Duitscher; ik leefde en ik sterf voor de verdediging van het vaandel, dat ik heb aangenomen. Volg mij. De graaf Schweinitz-Crain voerde dit regiment weder ten strijd, en behaalde vele lauweren. Zijn naam zal immer met de grootste dankbaarheid onder de dapperen der Vereenigde Staten genoemd worden. Ofschoon verloofd aan eene schatrijke engelsche dame, zoo zal hij echter noch voor haar noch voor het leger iets meer zijn. Hij heeft mij verzocht zijn ring aan zijne ontroostbare bruid terug te geven, en dit briefje te overhandigen: „God roept mij; de Kerk is mijne bruid. Ik zal altijd uw vriend zijn in het gebed, maar uw echtgenoot kan ik niet worden." Nadat hij van zijne kameraden afscheid genomen had, trok hij zich terug bij een geestelijke, gardiaan eener kleine kerk en van een kerkhof. Men deed hem het aanbod het bevel van het 11e regiment uit Michigan op zich te nemen, doch hij weigerde, en gaf zich over aan het bestuur van een missionaris, die reeds gedurende 30 jaar in dit land het evangelie verkondigt en door ieder als een heilige wordt beschouwd. Hij is op den Mont-Adam bij den Ohio in het klooster getreden en heeft op 8 December, het feest der Onbevlekte Ontvangenis, het kloosterkleed van het heilig Hart aangenomen en de eerste wijdingen ontvangen. Honderden geloovigen waren bij deze treffende plegtigheid tegenwoordig en herhaalden zijn *amen*. O, het was meer dan treffend hem met luider stem te hooren zingen:

„Ik wil de wereld afsterven, om in God te leven. Ter neer geknield, in de nederigste houding, zag men daar dien dapperen en fieren soldaat, die beroemden held de monnikspij verzoeken. Hij was verrukt van vreugde, en niemand zou gezegd hebben dat hij reeds zooveel beproevingen ondergaan, en reeds zoo dikwijls de ondankbaarheid der fortuin gesmaakt had. De generaal Rosenkranz, die hem zeer hoogschatte wegens zijne dapperheid, heeft even als ik honderd mijlen afgelegd, om hem weer te zien. Al zijne vrienden verliezen veel in hem, want hij was altijd gereed ieder een dienst te bewijzen. Zijn kloosternaam is Pacificus, en thans bereidt hij zich voor tot de missiën door de studie van talen. De kalmte van het klooster verschaft hem geluk en zielevrede.

„Maak deze regelen in ons vaderland openbaar, en ik eindig met de betuiging dat ik immer dezen vriend zal beweenen."

Een blad uit Berlijn, dat dezen brief opneemt, voegt er bij: „Indien men niet verzekerd was van de echtheid van dezen brief, indien de namen die genoemd worden ons niet bekend waren, zou men meenen eene legende der middeleeuwen te lezen. Echter wanneer de protestantsche bladen te Berlijn deze gebeurtenis als daadzaak aannemen, waarom hechten zij dan geen geloof aan de duizende legenden der middeleeuwen, die op even goede grondslagen rusten."

ITALIË.

TURIJN, 1 Maart. Verscheidene dagbladen bevestigen de geruchten, dat de minister van binnenlandsche zaken en eeredienst geheime cirkulaires aan zijne onderhoorigen zou gezonden hebben, met het doel om den indruk te vernemen, die eene gansche1ijke suppressie der geestelijke orden en de geheele toeëigening der geestelijke goederen op de bevolking zou te weeg brengen. Verder wordt verzekerd, dat eene kommissie belast is, om de *moraal en politiek* van geestelijken te onderzoeken, die maar een of ander benefiet staan, waarvan de begeving door het gouvernement moet bevestigd worden. Hierbij wordt bijgevoegd, dat deze menigvuldig zijn en op Sicilië alleen vele honderden beslaan.

— Men berigt dat de vikaris-generaal van het aartsdioceès van Napels gevangen genomen zou zijn, beschuldigd van de hand te hebben in de woelingen der bourbonsche partij; ook andere personen zouden in die zaak betrokken en gevangen genomen zijn.

Een der bladen verhaalt dat de piëmontesche soldaten in de dorpen Accettura en Basilicate door de reaktionnairen overvallen en op de vlugt gedreven zijn. De bladen zouden over dit feit als naar gewoonte het stilzwijgen bewaren, doch in een rapport aan den generaal Lamarmora zou voorkomen, dat de troepen in eene hinderlaag gevallen waren, door twee legitimistische benden gelegd en geduchte verliezen ondergaan hadden.

— De regering is, naar men zegt, verheugd dat de poolsche aangelegenheden voor het oogenblik de aandacht van Italië aftrekken, omdat zij niet regt meer weet wat te beginnen. Men is nu bezig om weder nieuwe plannen op touw te zetten, en die aan het oordeel van Napoleon te onderwerpen. Dit zou echter niet voor de maand Mei kunnen geschieden, en men voedt daarom de hoop, dat de groote staatslieden tot dien tijd de handen te vol zullen hebben, om het kabinet van Turijn moeijelijkheden te veroorzaken.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

		3 MAART		4½ u.	gebl.
Amsterdam, Thesaurie	3½ pCt.	89⅞	a		
Nederl. Bank	4½ „		•		
Nederl., Werkel. Schuld	2½ „	63⅝	•	63⅞	63⅝
Dito Dito	3 „	76⅝	•		
Dito Dito	4 „	99 9/16	•		
Oost-Ind. Leening	4 „		•		
Aandeelen Syndikaat	3½ „				
Handelmaats. op rescontre					
Dito à kontant	4½ „	141	•		
Dito Leening 1858	4 „		•		
Aand. Holl. Spoorweg			•		
Leening idem	4½ „		•		
Rijn dito	4½ „	107	•		
Dito 2de Leening	4½ „		•		
België, Cert. Adm. Belg. Bk.	2½ „		•		
Dito bij *Rothschild*	2½ „		•		
Frankrijk, Certifikaten	3 „		•		
Spanje, Obligatiën	3 „	46 1/16	•		
Dito	3 „	54½	•		
Dito Binnenlandsch	3 „	49 11/16	•	49⅝	49¾
Amortisable-Schuld		26⅞	•	27⅛	27⅛
Bewijzen Coupons			•		
Portugal, Obligatiën	3 „	46¾	•	46 13/16	46¾
Dito 1856/1859	3 „	45 13/16	•	45⅞	
Dito 1862	3 „	45 15/16	•		
Rusland, Obl. bij *Hope & Co.*	5 „	101⅞	•		
Dito dito 1828/29	5 „	101	•		
Certif. dito 1831/33	5 „		•		
Dito dito 1840	4 „	75½	•	75⅝	
Dito Orig. 2e, 3e en 4e Leen.	4 „	75⅝	•		
Dito dito 5e	4 „		•		
Dito 5de Serie	5 „	84	•		
Dito 1855, 6de Serie	5 „	90	•	90⅛	90⅛
Dito Adm. te Hamburg	5 „		•		
Dito te Londen	5 „		•		
Dito dito	4½ „		•		
Dito dito	3 „	57⅞	•	57 15/16	
Dito bij *Hope* 1860	4½ „	90 7/16	•	90½	
Dito Leening 1862	5 „	90⅜	•	90⅝	
[illegible]	6 „		•		
Certifikaten van dito	6 „	54 15/16	•	55	
Spoorweg-Aktiën	5 „	198¾	•	199¾	199¾
Hypotheek	½ „	76⅛	•	76¼	
Polen, Aandeelen 1835 fl. 500	f	161	•		
Obligatiën	4 pCt.	77¼	•	77½	
Pruissen, Obligatiën	4½ „		•		
Dito 1859	5 „	103¼			
Aandeelen 1854	3½ „		•		
Oostenrijk, Obl. bij *Gol & Co.*	5 „				
Dito dito	4 „		•		
Dito Metalliek	5 „	60¼	•	60 13/16	60¾
Dito dito	2½ „	30⅞	•	31 1/16	31 1/16
Dito Rente Amst.	5 „	80¼	•	80⅜	
Dito Nationale 1854	5 „	65¾	•	66 1/16	66
Weener Bank-Aktiën	3 f	818	•	821	821
Dito Aand. fl. 250, 1839			•		
Dito dito „ 250, 1854	4 pCt.	242½	•	248	
Fr.Oost.Spw.Obl. bij *Hope*	f	130½	•		
Beijeren, Spoorw. Aandeelen.			•		
Denemarken, Oblig. te Londen	3 „		•		
Braz. Geldl. 1824 van £ 100	5 „		•		
Dito 1839 „ £ 100	5 „		•		
Dito 1843 „ £ 100	5 „		•		
Dito 1852/1860	4½ „		•		
Peru, Geldleening 1854	4½ „		•		
Dito Fransche	4½ „		•		
Ecuador, Oblig. 1855	1 „	16	•	16 1/16	
Venezuela, Obligatien	2 „	23 7/16	•	23½	
Dito	1 „	12 3/16	•	12⅝	
Grenada, Obligatiën	4¾ „				
dito Gestempelde.		14 3/16	•	14¼	
Dito	2 „	31⅝	•		
Dito Uitgestelde	1½ „	8 3/16	•	8⅜	8 3/16
dito Gestempelde	1 „	7⅜	•	7 7/16	7⅜
Mexiko, Obligatiën	3 „	31¼	•	31½	31⅜
Nrd-Amer. Ph. *Hope & Co.* lr. A.			•		
Dito dito „ B.			•		
Dito bij *Rothschild*	6 pCt.		•		
Illinois Spoorweg-Aandeelen.					
Dito Oblig. Constr. Bons.	7 „	79⅛	•		
Galvest. Spoorweg Oblig.	8 „	24¼	•		
Louisiana	5 „		•		
Griekenland, Obl. geldl. 1825	5 „	18⅝	•		

Loten 1860 482, ½; 4 pCt. Holl. Spoor —; Rijnshares 254½; 4 pCt Russ. Spoor —; Poolsche Spoorweg-Oblig. —; Galveston stellen —; Italië 64⅛; Kanaal Noordzee —, Portugal uitgestelde 45; Loten —; 5 pCt. Vereenigde Staten 68⅜, 64¼, 63⅞; 6 pCt. id. 68⅜ à 69, 68⅞; Turken 38 11/16, ¾, 11/16. Italiën 106¾.

Met uitzondering van Oostenrijksche, was overigens de markt minder geanimeerd. De 5 en 6 pCt. Vereenigde Staten op nieuw lager genoteerd.

Koers van het Geld. Beleening pCt. Prolongatie 3 pCt., Diskonto 3½ pCt.

VOORLOOPIG BERIGT DER BEURS van 4 Maart tot 3¼ ure.

Nederl. Werkel. Schuld à 2½ pc. 63 9/16, Aand. Handel-Maatsch. —, Spanje, Binnenl. 3 pc. —, Rusl. Oblig. bij Hope en Co. 5 pc. 101⅞, Cert. 1855, 6de serie 5 pc. 90 1/16, Oostenrijk, Met. 5 pc. 60⅞, dito 2½ pc. 31¼, dito Rente Amst. 5 pc. 80½, dito Nationale 1854 5 pc. 66⅛.

Wisselkoers.

2/m. Parijs	f 55½	2/m. Livorno	f 45⅝
Zigt „	„ 56	2/m. Napels	„ 45⅝
2/m. Bordeaux	„ 55¾	3/m. Petersburg	„ 171
½/m. „	„ 55⅝	6/w. Weenen	„ 98¼
3/m. Madrid	„ 238	„ Augsburg	„ 98¼
„ Cadix	„ 237	„ Frankfort	„ 98½
„ Sevilië	„ 235	2/m. Hamburg	„ 34 15/16
„ Bilbao	„ 235	Zigt „	„ 35⅛
„ Lissabon	„ 41	2/m. Londen	„ 11.66¼
„ Porto	„ 40⅞	Zigt „	„ 11.75
2/m. Genua	„ 45½	Rotterdam	⅝

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 3 Maart. België 2½ pc. 61.50p, 4½ pc. 99.90g Metal. 63.75p Nation. 69.25p; Spanje 2 pc. 45.50g; 3 pc 49.35p.

PARIJS, 3 Maart. 3 pc. Rente 70.10, 4½ pc. id. 99.—, Fr.-Oost. Spoorw. 515.—; Credit mobilier 1240; 3 pc Spanje —, 2 pc. id. —; Russ. Spoorweg 423; Romeinsche Leening —.

MADRID, 3 Maart. 3 pc. Spanje 51.55, 2 pc. id. 46.50.

LONDEN, 3 Maart. Consols 92¾; 3 pc. Mexiko 32¼, 4½ pc. Peru —, 3 pc. id. —; 4½ pc. doll. bonds —, 2 pc. Nieuwe Gren. 32⅞, afgest. —, uitgest. 7¾; Landwarrants —, 3 pc. Venez. 24, 1 pc. id. —, 3 pc. Port. —, 3 pc. Spanje 53½; 2 pc. id. 46½; Cert. Coup. 9⅞; Amortis. 27; 4½ pc. Russen —; 5 pc. id. 1822 —, 4½ pc. id. 1860 —, 5 pc. id. 1862 —; 2½ pc. Holland —; 4 pc. id. —; Illinois Shares —; id. C. B. 7 pc. Oblig. —; 5 pc. Sardinië —; Ecuador —, 5 pc. Bl. Grieken —; 5 pc. Coupons —.

WEENEN, 3 Maart. 5 pc. Metaliek 75.40; Dito Nationale 81.70; Oost-Aand. 1860 —.—; Bank-Aktiën 812; Credit Anstalt 220, Oost.-Fr. Spoorweg 235; Nieuwe Lombard. 268.

BERLIJN, 3 Maart. 5 pc. Metal. 65⅛, Dito Nation. 71, Stiegl. 5de serie 90, Dito 6de id. 96½, 5 pc. Russen 1862 92¾, 3 pc. Nieuwe dito 59¼, 4½ pc. Pruissen 104¼.

HAMBURG, 3 Maart. 3 pc. Mexiko 30⅞, 3 pc. Rusland 57⅛, 3 pc. Spanje 47, 2 pc. id. 43, Vereinsb. 103¾, Noord-Duits. bank 107.

FRANKFORT, 3 Maart. 5 pc. Metall. 63¾, Nation. 68⅞, Oost-Aand. 1860 —, 3 pc. Spanje 49½, 2 pc. id. 46⅝.

NIEUWSTIJDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETALINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.

De Coupons, verschenen 1°. Maart 1863, van Certifikaten 3 pCt. Nationale Schuld, worden betaald als volgt:

Van wege het administratie-kantoor Ketwich en Voombergh, c. s., bij de Associatie-Cassa.

Saportas, c. s., bij de Ontvang- en Betaalkas.

Van Harpen, c. s., idem.

Brondgeest en Zoon, c. s., bij de Associatie-Cassa.

Wed. H. F. Tjeenk, c. s., idem.

Roelofsz en van Hall, idem.

Bischoffsheim, c. s., idem.

Koning en van der Goes, ten hunnen kantore.

Administratie-kantoor te Delft, aldaar en bij E. en H. van Cranenburgh.

Huidecoper en van Dielen, te Utrecht, ten hunnen kantore en bij de Associatie-Cassa.

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKT.

AMSTERDAM, 4 Maart.

Tarwe: 131 ℔ wb. Poolsche f 353.

Rogge, 120/24 ℔ Galatz f 212/223; in bp. levering Maart f 189; Mei f 191.

SCHIEDAM, 3 Maart. Rogge verkochts 149/2 ℔ Pernau f 238 6/w. Gerst: 128/2 ℔ Koningsb. f 187, [illegible] Koppsche f 198, 6/w. — Moutwijn f 13.25, Jenever f 18.75; Amst. Proef f 20.—; per Ned. vat zonder fust zonder de belasting. Spoeling f 1.80 per ketel.

STADSNIEUWS.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 4 Maart.

BEVALLEN (28 Febr.): J. S Louté, geb. Heck, D. — E. Stoffers, geb. Bakker, D.

OVERLEDEN (26 Febr.): M. W. Luber, 2½ j. — (28 Febr.): F. C. Dondart de la Grée, 53 j. — W. Bruyn Jr., 73 j. — C. Weber, geb. Leemschot, 71 j. — (1 Maart): F. Wijsman, 1 j.

250ste Staats-Loterij. (Prijzen van f 1000 en daarboven. 3de Klasse, 3de Lijst: No. 15545 f 25,000, [illegible] f 1500, No 11398, 16264, 15014 en 6235 ieder f 1000.)

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN.

HELVOET, 5 Maart, Victor, Bilderdijk, Banjoewangie.

BATAVIA, 29 Jan. Jonker, Tasmania, Amst. - Helling.

man, Java Packet, id. - Jochems, Australie, id. - Schut, Marie Elise, id.

UITGEZEILD:

TEXEL, 3 Maart. Schuth, Jacob Synes, Porto.
HELVOET, 3 Maart. De Heer, Jacoba, Newcastle.
BRIELLE, 3 Maart. Leo, (st.), Londen.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 4 Maart, in lading naar:

Maintz.	B. Kirschreiber, Mainz N°. 5.
Dusseldorp en Duisburg.	Konigsfeld, Unternehmung.
Urdingen.	D. J. Grevenstuk, Drie Gebroeders.
Keulen.	M. Greve, Cöln N°. 5.
Mannheim.	M. Buchner, Harmonie.
Mannheim.	C. v. d. Wielen, Ondernemer van Druten
Wezel.	J. T. Beijer, de Hoop.

AMSTERDAM, 3 Maart, vertrokken naar:

Keulen.	J. Budberg, Cöln N° 3
Mannheim.	A. Haus, Elisabeth.

Rijnhoogte ARNHEM, 3 Maart 1 el 1 p. 5 duim.
KEULEN, 3 „ 5 vt. 6 „

Advertentiën.

(1144) Heden is tot aller droefheid overleden, den Wel-Eerw. Heer JOHANNES BOS, sedert 1849 Pastoor te Vinkeveen, in den ouderdom van 69 jaren, na voorzien te zijn van de H. H. Sacramenten.

VINKEVEEN, 27 Februarij 1863. Namens de Familie, P. W. VAN HOOYDONK, Exec.

(1153) De **Coupons der Aandeelen** ten laste van de R. C. Kerk te *Edam*, verschenen 1° Maart 1863, worden van af dien datum betaald ten kantore van de Heeren H. J. VAN OGTROP EN ZOON te *Amsterdam*.

EDAM, Februarij 1863.

NOOD!

Een **R. C. Huisvader** met zeven nog minderjarige Kinderen, behoorende tot eene zeer fatsoenlijke klasse in de Maatschappij, bevindt zich door talrijke rampen en tegenspoeden in de kommervolste omstandigheden in staat op het punt om voor altoos in de diepste onherstelbare ellende gestort worden, zoo niet een spoedige hulp voor hem en de zijne opdaagt. Hij is met p. m. *f* **2500** te redden.

Menigmaal hebt gij, edele Geloofsgenooten, blijken gegeven uwer ruime mildadigheid tot lenigíng der rampen van dergelijke diep ongelukkigen; hij met de zijne waagt het alzoo bij deze ook uwe liefderijke hulp in te roepen, ten einde dat huisgezin voor een onvermijdelijke ramp te behoeden. De Redactie dezer Courant is bereid uwe liefdegaven in ontvangst te nemen, die u voor hetzelve zoude willen afzonderen.

Publieke Verkoop van Onroerend Goed,

tengevolge Sterfgeval.

Op nader te bepalen dag in April 1863, zal Mr W. A. ROELVINK, Notaris te *Winterswijk*, aldaar ten verzoeke van de Erven BALINK verkoopen:

1° Het **LOGEMENT *DE KROON***, gelegen op een der drukste en beste standen, aan de Markt, binnen het Dorp *Winterswijk* (Gelderland).

Bestaande uit zeer ruim en welingerigt **WOONHUIS**; met verschillende zoo **Boven-** als **Benedenvertrekken**; (ten deele voorzien van toestellen voor Gaz-verlichting) ruime **Keukens**, **Zolders** en **Kelder**, **open Plaats**, **Schuur**, **Stalling**, **Lootsen** en verdere gemakken.

De in deze streken algemeen bekende Affaire, dáár door den vorigen eigenaar, wiens overlijden den verkoop veroorzaakt, ruim 40 jaren onafgebroken gedreven, kan geacht worden den nieuwen eigenaar de beste toekomst te waarborgen.

2° Een **BUITEN-KOFFIJHUIS**, **SOCIETEIT** en **UITSPANNING**, genaamd: ***DE HARMONIE***, allergunstigst gelegen aan den Rijks Straatweg van Winterswijk naar Groenlo, ongeveer 5 minuten van het Dorp Winterswijk; bestaande uit een voor weinig jaren gebouwd spacieus **WOONHUIS**, met ruime **Zaal** en verdere vertrekken, **Tuin**, **Schuur**, **Stalling**, **Kegelbanen** en **Opstallen**; voorts **Bouwgaarde** en andere daarbij gelegen gronden, te zamen groot circa 2 Bunders.

3° Verschillende **Tuinen**, **Wei-**, **Bouw-** en andere **Gronden**, zoomede eenige gebouwde **Eigendommen**, om en bij het dorp Winterswijk gelegen, ten deele zeer geschikt om te gelijk met de eigendommen sub 1° en 2° te worden aanvaard.

Er bestaat gelegenheid om over het vestigen van een deel van den koopprijs in onderhandeling te treden.

Nadere informatiën zijn onder *franco* aanvraag bij voornoemden Notaris te bekomen. (1152)

KRUIDENIERSWAREN.

In genoemd vak wordt tegen 1 Mei aanstaande gevraagd een **BEDIENDE** van de R. K. Godsdienst. Vereischten zijn goed zedelijk gedrag en bekwaamheid om goed met de menschen te kunnen omgaan. Refecterende adresseren zich met opgave bij wien in betrekking geweest, en waar informatiën te bekomen zijn, *franco*, onder letter A B, bij den Boekhandelaar J. H. SOMMER te Doesburgh. (1151)

Onder onze ruime sortering van allerhande

TOILET-ARTIKELEN

bevelen wij bijzonder aan:

De echte Tandzeep

van Dr. SUIN DE BOUTEMARD, maakt de Tanden zuiver wit, zonder het émail aan te doen, bewaart ze voor ziekelijke aandoeningen en houdt den mond frisch. Het stuk kost 40 Cts. en is toereikende voor een half jaar.

De echte Dr. Borchardts-Zeep

is zamengesteld uit fijne aromatische en etherische Oliën en delfstoffelijke bestanddeelen, verwijdert puisten, schubben, levervlekken, zonnebrand, sproeten en geeft aan de huid door alle jaargetijden dat fluweelige, veerkrachtige en frissche voorkomen, dat de schoonheid zoo zeer verhoogt. Men gebruikt ze met een wollen lapje, waarmede men de huid een- of tweemaal daags wascht. De prijs is 40 Cent.

GEBR. LEDER'S BALSAMISCHE AARDNOOTOLIEZEEP, die de huid reinigt zonder stramming te veroorzaken, haar zachtheid en lenigheid geeft en voor den invloed der weersveranderingen beveiligt, als koude, hitte, wind, enz. Het stuk kost 20 Cents.

Dr HARTUNG'S KRUIDENPOMADE versterkt den groei van het haar en werkt zoo voordeelig, dat de laatste levenskiem in den knobbel weder ontwikkeld wordt en een nieuwe wasdom begint. Zij verhindert het uitvallen en ontijdig grijs worden, maakt het krachtig, glanzend en golvend. Het glazen Potje is 75 Cents.

DE KINA-OLIE van Dr. HARTUNG werkt zeer weldadig op het Haar en is vooral bij Kinderen zeer nuttig, daar zij het buitengewoon digt en fijn als zijde maakt. Aan den Baard geeft zij een zachte buigzaamheid, terwijl zij zich bijzonder onderscheidt door de eigenschap de Haren een schoonen glans te geven. De Flacon kost 75 Cts.

Dr BERINGUIER'S AROMATISCHE KRONENGEIST, een van de nieuwste producten der Scheikunde, is *een kostelijk, opwekkend en versterkend Reuk- en Waschwater.* De Flacon *f* 1.

Dr BERINGUIER'S KRÄUTER-WURZEL ÖL tot onderhouding en verfraaijing van het Hoofd- en Baardhaar. Prijs per Flacon 60 Cents.

OP NIEUW ONTVANGEN een grooten voorraad van:

SCHUIJERS. Kleer-, Hoofd-, Tand- en Nagelschuijers, fluweel- en Hoedenschuijers, Sopha-, Tafel- en Juweelschuijers.

KAMMEN. Alle soorten moderne Opsteekkammen in kleine bevallige modellen, effen en à jour, in schildpad, caoutchouc en hoorn; Friseerkammen, Stofkammen, Zakkammen, Kammen met Schuijer en Spiegel, enz.

Broches, Bracelets, Oorknoppen, Kapspelden, Parures, Ringen, Flacons, Bonbonnières, Lorgnets, Tooneelkijkers, Bouquetdragers, Balboekjes, Cotillon Ordens, enz.

Zeer mooije en voordeelige PARAPLUIES.

Verkoophuis en de bekende Dépôts. (1156)

De PILLEN VAN HOLLOWAY. *Ongeregeld leven. Verkwistende gewoonten.* Dat hij, die te veel aan zijne lusten toegeeft, op zijne hoede zij voor de toekomstige pijnen, die hij zich zelven bereidt. Misselijkheid, hoesten des morgens, hoofdpijn en galachtigheid, dit alles moet hem waarschuwen, dat zijn geheele gestel in eenen slechten staat verkeert en dat er spoedig hulp noodig is. Voor dit geval bestaat er geen middel, dat in zijne goede uitwerking kan vergeleken worden met de pillen van Holloway, dezelve werken direkt op de maag, den lever en de darmen; zij regelen de functiën van ieder dezer organen en verzekeren de geestkracht en de gezondheid. Zij komen wonderlijk goed overeen met alle gestellen. Holloway's geneesmiddelen kunnen genomen worden met het vast vertrouwen, dat zij eene goede uitkomst zullen opleveren door oud en jong, zwakken en sterken en onder ieder luchtstreek.

Door het vermeerderd debiet zijn de prijzen als volgt:
Doosjes Pillen à *f* 0.80, *f* 1.85, *f* 3.00, *f* 6.75, *f* 13.50, *f* 20.50.
Potjes Zalf à *f* 0.80, *f* 1.85, *f* 3.00, *f* 6.75, *f* 13.85, *f* 22.95.

Zijn op franco aanvragen à contant te bekomen bij de Heeren ADAMA, Apothekers, Utrechtschestraat, F N° 251 en Nieuwendijk, L N° 78, als Dépôthouders te *Amsterdam*, bij L. J. GROOTENDORST, dépôthouder te *Utrecht*, G. VERHAART, dépôthouder te *Princenhage* en bij STRAATMAN, hoofd-dépôthouder te *'s Bosch*, alsmede te *Londen* Strand 244 *Holloway's-Etablishment.* (844)

Te Roosendaal,

(Gemeente van 2200 zielen) Noord-Brabant, wordt gevraagd, een

Genees-, Heel- en Verloskundige,

op eene jaarwedde van *f* **300**.— voor de waarneming der armenpraktijk.

Adres met *franco* brieven aan den Burgemeester aldaar. (1100)

Bij Wed. J. C. VAN KESTEREN EN ZOON is uitgegeven:

TUINBOEKJE VOOR IEDEREEN.

BEKNOPTE AANWIJZING

wat er elke maand in den Moes- en Bloemtuin, Boomgaard, Oranjerie en Kamertuin te verrigten valt, met praktische opmerkingen, voor Nederland bewerkt, door R. C. AFFOURTIT Jsz.

Derde Druk 140 *Bladz. Prijs f* 80 *Cent.*

Dit hoogst nuttige werkje geeft herinneringen wat er maandelijks te verrigten valt in den *Moes- en Bloemtuin*, en de *Oranjerie* en *Bloemkas*. De belangrijkste fouten en de voornaamste oorzaak van mislukten tuinbouw, zijn meestal aan het vergeten of te laat aanvangen van noodzakelijk vereischte werkzaamheden op den juisten tijd, toe te schrijven!

Voor menig tuinman en voor elk partikulier die zijn Moes- of Bloemtuin zelf beheert, is dit Tuinboekje een „WAAR VADE MECUM." (1154)

Den geehrten Bestellern des

Kirchenlexikon von Wetzer u. Welte

beehren wir uns hierdurch ergebenst mitzutheilen, dass in den nächsten Tagen die weiteren Expl. zur Versendung kommen werden. Die Verzögerung ist in dem theilweise nöthig gewordenen Neudruck begründet. Ferneres geschieht aufs pünktlichste.

EMMERICH. J. L. ROMEN'SCH BUCHH.

(1155)

(1137)

BOEKHANDEL
VAN
P. N. VERHOEVEN,
te *'s Bosch.*

Is verschenen:

De *Tweede vermeerderde Druk* van

DE H. H. PETRUS BAPTISTA EN ZIJNE GEZELLEN.

Eerste Martelaars van Japan etc.
Prijs 70 Cents.

Handboek voor de veertigdaagsche vasten, of dagelijksche overwegingen over het Lijden van Jesus, door den Eerw. Pater IGNATIUS. 264 bladz. *f* 0.40

Bezoeken tot den H. Joseph, voor elken dag der maand (Maart) met Noveue en Oefeningen van negen Woensdagen, etc. *f* 0.10

Leven van den H. Joseph, Bruidegom van de Allerh. Maagd en Moeder Gods Maria. *f* 0.10

Inteekening op

Vondels volledige Dichtwerken, naar tijdsorde gerangschikt en in de hedendaagsche spelling uitgegeven, met inleiding en aanteekeningen van Dr J. VAN VLOTEN. Formaat imperial 8°. Deze uitgaaf wordt geraamd op 100 of 110 vellen druks. De verzending zal geschieden in ongeveer 40 afleveringen, waarvan er nog dit jaar twaalf verschijnen, zoodat in *drie* jaren, voor eene jaarlijksche uitgaaf van *Drie Gulden*, Vondel's Dichtwerken zullen voltooid zijn.

Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.

Bijvoegsel van *de Tijd*, Noord-Hollandsche Courant,
van Donderdag 5 Maart 1863.

STATEN-GENERAAL

TWEEDE KAMER.

Beraadslaging over het wets-ontwerp voor het MIDDELBAAR ONDERWIJS.

Zitting van Dingsdag 3 Maart 1863.

De heer *van der Veen* stelt op den voorgrond, dat de toestand van het middelbaar onderwijs regeling behoeft. Gaarne zal hij medewerken om in dien toestand eenige verbetering te brengen, maar hij heeft toch eenige bezwaren tegen het ontwerp, [illegible] bestaan, hem welligt zullen verhinderen zijne goedkeurende stem daaraan te verleenen. — Allereerst meent hij dat de omschrijving, welke de Regering van het middelbaar onderwijs geeft, niet de juiste kan zijn. De Regering zegt, dat het kenmerk daarvan moet zijn het einddoel en de rigting van het onderwijs, maar dan moeten deze onderscheiden zijn en niet eenvormig. Volgens hem is het 't einddoel van het onderwijs, om beschaafde en nuttige menschen te vormen, maar dan moet ook het geheele doel daarop ingerigt zijn, en hij acht het kenmerkende onderscheid van de drie vakken van onderwijs gelegen te zijn in den leeftijd, dat is namelijk de lagere school voor kinderen, het middelbaar onderwijs voor jongelieden, het hooger onderwijs voor mannen. Nu toetst hij daaraan het criterium voor het middelbaar onderwijs volgens het ontwerp, en dan keurt hij het af, dat in het vervolg de gymnasia zullen behooren tot het hooger onderwijs. Dat zal, meent spreker, verkeerde gevolgen hebben en tot verwarring aanleiding geven.

Sprekers tweede bezwaar tegen de wet is de verpligting van gemeenten boven de 10,000 zielen, tot oprigting van minstens éene burgerschool, hetgeen zal leiden òf tot eene verminkte lagere school, òf tot benadeeling van de lagere school, en in allen gevalle een zware last voor de gemeente-financiën zal opleveren. Wordt het [illegible] aangeboden amendement aangenomen, dan zal de verpligting wel vervallen, maar dan moet de staat in de behoefte voorzien.

Zijn derde bezwaar is eene groote leemte in de wet, dat namelijk het admissie-examen op de burgerscholen niet verpligtend is gemaakt. Zoo iets moet niet aan de willekeur van gemeente-besturen worden overgelaten. Spreker vreest dat dit tot nadeel van het onderwijs strekken zal.

De heer *van Goltstein* stelt voorop dat dit een onderwerp is dat algemeene belangstelling verdient: het betreft de regeling van een aanzienlijk deel van het onderwijs, het middelbaar onderwijs. Zoo wij gelukkig slagen in eene behoorlijke regeling van deze gewigtige zaak, dan zullen wij de beschaving en verlichting der natie bevorderd hebben; we zullen een duurzamen grondslag hebben gelegd voor volksgeluk en volksbeschaving. Maar als wij ons integendeel door bekrompenheid of voorliefde voor een of ander vak laten leiden, dan zullen wij de verlichting en beschaving verminderd, en de toekomst der natie bedorven hebben. Zóó gewigtig is dit onderwerp.

Na deze inleiding zegt spreker dat het daarom allereerst noodig is eene juiste bepaling van het middelbaar onderwijs te geven. Hierbij heeft de Regering zich op een [illegible] standpunt geplaatst en teregt. Teregt heeft de Regering niet aangenomen eenige beperking in de vrije werking van de wetgevende magt ten aanzien van de bepaling van 't middelbaar onderwijs. Overigen is de kwestie bij de Grondwetsherziening beslist. Men vraagde in de dubbele Kamer: wat is middelbaar onderwijs? En 't antwoord is dat het uit den aard der zaak zou volgen of ook de industrie-scholen er bij behooren. De wetgever is dus volkomen vrij in de regeling. Bovendien heeft de Grondwet het onderwerp in drie trappen afgedeeld. — Het lager onderwijs omvat de eerste beginselen, volgens de bijzonderheden der wet op 't lager onderwijs die hij opsomt. — Wat het middelbaar onderwijs omvat, zal hij aanstonds bespreken, — Het hooger onderwijs is het eindonderwijs, het wetenschappelijk onderwijs, als: godgeleerdheid, regtsgeleerdheid, geneeskunde, fraaije letteren, bespiegelende wijsbegeerte, zoowel als de stellige wetenschappen, die allen te zamen uitmaken het universiteits-wezen.

Als wij nu het duidelijk kenmerk van het middelbaar onderwijs wilden opgeven, dan zou dit zijn dat dit aanvangt bij het einde van het lager onderwijs, en eindigt bij den aanvang van het hooger onderwijs; dat het zich beweegt tusschen de beide uiteinden. Het is het overgangs-onderwijs; de voorbereiding tot het hooger onderwijs. En nu acht hij het al dadelijk eene verkeerde opvatting der regering dat men van het lager onderwijs onmiddellijk overstappen wil tot het hoogere, en de latijnsche school verbonden wil hebben aan 't hooger onderwijs. Daardoor toch wordt de schakel verbroken tusschen het lager en hooger onderwijs.

Nog is er een ander kenmerkend onderscheid tusschen het middelbaar en hooger onderwijs. Bij het middelbaar onderwijs is het doel: onderwijs en opvoeding; bij het hooger onderwijs geldt het enkel *onderwijs*, afgescheiden van de opvoeding. Dat stemt ook overeen met den leeftijd dergenen, die het eene of het andere onderwijs moeten genieten. En daarom ook vordert de Grondwet voor het lager en middelbaar onderwijs waarborgen voor de bekwaamheid en zedelijkheid der onderwijzers, hetgeen niet gevorderd wordt voor het hooger onderwijs. Hij voert dit aan, ten einde te doen uitkomen wat het middelbaar onderwijs is. Ditzelfde denkbeeld door hem uitgesproken, is ook in en buiten de wetgevende vergadering gehuldigd; dit is ook het geval in België en Frankrijk. Ook dáár is het kenmerk van het middelbaar onderwijs dat het is een *voorbereidend* onderwijs. Dit is ook de meening van onze schrijvers over staatsregt. Spreker haalt eenige citaten aan, b. v. van de Bosch Kemper in zijne handleiding tot de kennis van het Staatsbestuur, Van den Ende, geschiedkundige schat van het Nederlandsch schoolwezen, als ook het rapport der kommissie voor het hooger onderwijs in 1848. Spreker was ook lid dier kommissie en is sedert op zijn [illegible] teruggekomen. Had de Regering [illegible] daartegenover *redenen* gesteld, hij ware welligt overtuigd geworden, maar de Regering zeide dat er zóó veel verschil van opvatting is, dat er geene definitie van is te geven en zij zich daarom zou bepalen tot de omschrijving van het gebied van 't middelbaar onderwijs.

Hij beroept zich tot staving daarvan op § 4 van de Memorie van Toelichting. Maar al neemt hij de stelling der Regering aan welke daarin op den voorgrond wordt gesteld, dan nog betwijfelt hij de juistheid der toepassing, wanneer hij art. 1 in verband beschouwd met art. 13. Immers in art. 13 vindt hij onderscheidene takken van onderrigt opgegeven die ook kunnen gerangschikt worden onder het *lager* onderwijs, terwijl er onder de vakken op de polytechnische school sommige zijn die behooren tot het *hooger* onderwijs. De Regering is dus naar sprekers inzien in de omschrijving van het middelbaar onderwijs niet geslaagd; de grenzen tusschen het hooger en lager onderwijs zijn niet behoorlijk afgebakend. Spreker mag zoodanige willekeurige regeling niet aannemen. Hij ziet in het ontwerp eene eenzijdige verkeerde beschouwing van het onderwijs, welke aanleiding zal geven tot eenzijdige in plaats van algemeene vorming. Er is z. i. te veel gelet op den burger- of nijveren stand en daar tegenover als 't ware gesteld een geleerde stand.

Terwijl op de lagere school alle kinderen te zamen worden onderwezen, worden zij nu dadelijk verspreid en verdeeld in klassen of standen, naarmate de keuze van den werkkring. En nu moet hij vragen: is dat onderscheid van standen in den geest dezer eeuw? Is dat niet een teruggaan tot de denkbeelden, die vóór 1848 den boventoon hielden? Men stelt voor eene burgerschool voor den ambachtsman en dan eene hoogere burgerschool voor den overgang tot de latere polytechnische school, waar bouwkundigen, mijnkundigen, technologen enz. worden opgeleid. Hij ziet in dit ontwerp eene te groote bevordering van het industriëel onderwijs ten koste van het humanitair onderwijs. Overigens wil hij de latijnsche scholen behouden, maar verbeterd; en hij wenscht die niet overgebragt te zien naar het hooger onderwijs.

De slotsom van sprekers betoog was dat hij het voorstel niet zal aannemen, als te veel bevorderende het industriëel en technisch onderwijs, en waaruit volgen zal dat het humanitair onderwijs op den achtergrond geraakt.

De heer *Storm van 's Gravesande* kan aan deze wet zijne goedkeurende stem niet geven. Hij stemt toe dat het zeer moeijelijk is eene juiste omschrijving te geven van wat middelbaar onderwijs is, en hij wil dan ook niet onderzoeken of de regeling door de Regering voorgesteld al of niet met den geest der Grondwet overeenkomt. Maar hij komt [illegible] kommissie, reeds door den heer van Goltstein aangehaald. Zijn bezwaar tegen dit ontwerp is, dat daarin de polytechnische school is opgenomen die, z. i., vooral in den tegenwoordigen tijd, veeleer behoort tot het hooger onderwijs. Spr. geloofde toch dat het hooger onderwijs niet enkel moet dienen voor hen die zich enkel op de klassieke wetenschappen toeleggen, maar dat daaronder ook behoort de praktische geleerdheid die de aanstaande ingenieur moet opdoen.

De heer *van Voorthuyzen* zegt dat het hem aangenaam is te verklaren dat dit ontwerp bij hem eene zeer welwillende beoordeeling heeft gevonden.

Het doel toch daarvan is de opleiding van den jongeling tot ambachtsman, tot landbouwer, fabrikant en handelaar, dat is te zamen de kern der maatschappij, die bloei en welvaart verspreidt. Toch is hij niet geheel tevreden met den rang dien men aan het technisch onderwijs geeft.

De oudheid moge te laag nedergezien hebben op nijverheid en handel, in den tegenwoordigen tijd is dat niet het geval en moet het industriëel onderwijs gerangschikt worden? — Intusschen bespeurt hij toch op menig punt in de gewisselde stukken dat het verschil tusschen hem en den minister zoo groot niet is omtrent deze aangelegenheid. Hij verlangt evenwel het industriëel onderwijs op te heffen uit de meer gedrukte stelling die het aangegeven is door het technisch onderwijs beneden het geleerd onderwijs te stellen.

De heer *van Heemstra* behoort ook tot hen, die met zeer veel belangstelling dit ontwerp hebben gewenscht, omdat daardoor niet alleen zal worden voldaan aan een grondwettig voorschrift, maar ook aan een groot maatschappelijk belang. Als spreker nu den algemeenen indruk wil schetsen dien dit ontwerp op hem heeft gemaakt, dan is die deze: Naar zijne schatting is er zeer veel goeds in gelegen. Maar, ofschoon hij nu dat goede gaarne wil erkennen, zoo kan hij tevens niet ontkennen, dat dit ontwerp hem voorkomt te zijn allezins eenzijdig en slechts te omvatten een gedeelte van wat geregeld moet worden. Wij moeten hier regelen het middelbaar onderwijs, en nu moet eerst worden uitgemaakt: wat middelbaar onderwijs is. Spreker meent dat aan deze wet was voorbehouden dien strijd uit te maken en dat aan het hoofd van deze wet als beginsel behoorde te staan: wat is, in den zin onzer grondwet, middelbaar onderwijs. Als spreker nu aan dien eisch het ontwerp toetst, dan ontbreekt die definitie geheel. Hij leest nu wel in art. 1 dat tot het middelbaar onderwijs worden gerekend te behooren alle vakken, welke volgens deze wet onderwezen worden aan de in haar genoemde scholen.

Maar Spreker vraagt: is dat eene juiste definitie van wat onder middelbaar onderwijs is te verstaan? En bovendien, daardoor is men nog niets gevorderd en blijft de strijd van eene halve eeuw, nopens het ware karakter van wat middelbaar onderwijs is, bestaan. Het begrip dus van wat middelbaar onderwijs is, ontbreekt in dit ontwerp ten eenenmale. En dit verwondert Spreker vooral van eene regering, die zich er op beroemt te zijn eene regering van beginselen. En nu wordt juist het beginsel, waarop deze wet moet rusten, gemist. Er wordt hier slechts geregeld een gedeelte van het middelbaar onderwijs. Reeds in brochures en dagbladen is het opgemerkt, dat eigenlijk het intitulé dezer wet niet behoorde te heeten: regeling van het middelbaar onderwijs, maar regeling van het industrieel onderwijs. En nu hoopt spreker, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken die woorden niet synoniem zal verklaren.

Als spreker echter deze wet doorleest, dan kan hij daaruit geene andere gevolgtrekking maken, dan dat deze wet enkel regelt het industrieel onderwijs, dus slechts een gedeelte van het middelbaar onderwijs. Spreker acht nu dat industrieel onderwijs niet gering; integendeel. Maar hoe hooge prijs hij ook er op moge stellen, dit mag er niet toe leiden om ook een ander be-

langrijk deel van het middelbaar onderwijs geheel voorbij te zien. Deze wet heeft dus een groot gebrek: namelijk van onvolledigheid. Sprekers meening nu is deze: dat de Regering zich in eene zekere moeijelijkheid heeft bevonden, en dat daardoor deze wet eigenlijk is geworden eene gelegenheidswet. En die moeijelijkheid is daarin gelegen, om eene juiste omschrijving te vinden, van wat onder middelbaar onderwijs is te verstaan. Nu erkent spreker dat daarover veelvuldig kan worden getwist, maar daarom had hij dan ook gewenscht dat er aan deze wet een beginsel ten grondslag gelegen en dat dit duidelijk ware uitgesproken. En als spreker nu zegt, dat deze wet is eene gelegenheidswet, dan wijst hij weder op de moeijelijkheden waarin men zich bevonden heeft. Ten eerste met de regeling der latijnsche scholen en gymnasia. Men heeft zich daaruit eenvoudig gered door de regeling daarvan tot eene volgende wet uit te stellen.

Eene andere moeijelijkheid was gelegen in de delftsche akademie; maar om ook dit te ontgaan, maakt men die tot eene polytechnische school en brengt men die tot het middelbaar onderwijs. Spreker kan met dit alles niet instemmen. Het hooger onderwijs wordt in het stelsel der Regering dienstbaar gemaakt om in staat te worden gesteld tot bijwoning van het middelbaar onderwijs. Volgens sprekers begrip duidt de naam van middelbaar onderwijs reeds aan, wat daaronder begrepen moet worden. Het lager onderwijs is reeds geregeld, en wat er onder behoort is bekend. Het hooger onderwijs is nog wel niet geregeld, maar het begrip van het woord brengt reeds mede, dat dit is het hoogste onderwijs. Het middelbaar onderwijs kan dus niet anders zijn dan gelegen tusschen het lager en hooger onderwijs in. Het middelbaar onderwijs is dus eene voortzetting van het lager, eene voorbereiding tot het hooger eindonderwijs, dat in staat stelt om als nuttig lid der maatschappij in die maatschappij op te treden. Maar al wat tot voorbereiding daartoe strekt is, naar sprekers opvatting, middelbaar onderwijs.

Nu verwondert het spreker, dat de Regering ter bestrijding dier meening en van de gymnasia en de latijnsche scholen (die hij beschouwt als te behooren tot het middelbaar onderwijs) daarvan uit te sluiten, zich beroept op het besluit van 1815, alsof de Regering niet volkomen vrij ware om te regelen zooals dit noodig is. Het organiek besluit van 1815 is toch geheel ondergeschikt aan de latere wetgeving die komen zal. Hij gelooft dus, dat het argument daaruit ontleend, volstrekt geen waarde heeft. Wil men nu zijne definitie van het middelbaar onderwijs afkeuren, hij heeft er vrede mede, mits men er dan maar eene andere definitie tegenover stelle. Maar zoolang men dit niet doet moet hij aan het beginsel, door hem voorgesteld, blijven volhouden. Hij is dan ook voornemens bij de diskussie over artikel 1 eene poging aan te wenden om, door middel van het voordragen eener wijziging in deze wet, dat beginsel ter sprake te brengen. Hij heeft gemeend dit nu reeds aan de vergadering te moeten mededeelen, en zal zijne wijziging op het bureaux van den prezident nederleggen.

De heer *Gulje* schetst den gunstigen indruk dien dit ontwerp op hem heeft gemaakt. Hij acht zich gelukkig te zullen mogen behooren onder hen, die dit ontwerp onveranderd tot wet zullen helpen verheffen, een ontwerp dat hij een waarachtig meesterstuk noemt. Het woord middelbaar onderwijs is reeds lang in gebruik, zonder dat men echter weet wat dit beteekent. Men heeft er over het algemeen enkel in gezien de oprigting van latijnsche scholen. Spreker vereenigt zich volkomen met wat in de memorie van toelichting omtrent de beteekenis van middelbaar onderwijs wordt gezegd, en hij gelooft dat het zeer oordeelkundig is, dat van de gymnasia met geen enkel woord in dit ontwerp wordt gerept. Als spreker nu dit ontwerp in beginsel en toepassing overweegt, dan is zijne konkluzie, dat het, tot wet verheven, het vaderland tot zegen en sieraad zal strekken. Dit werk is een voortbrengsel van een door wetenschap en ervaring gerijpten geest; het is een schoon produkt van theoretische en praktische wetenschap. Het karakter van dit ontwerp is, om het hier bedoeld onderwerp te doen strekken tot voorbereiding voor de verschillende vakken die men wenscht uit te oefenen. Spreker omschrijft nu de onderdeelen van dit ontwerp, waarmede hij zich volkomen vereenigt. Aan de spits van het geheel middelbaar onderwijs staat de polytechnische school, hetgeen spreker mede zeer goedkeurt. Ten slotte verklaart spreker, dat hij dit een echt wetenschappelijk plan vindt, waarmede hij zich [illegible] genooten.

De heer *de Meester* ziet in het ontwerp de strekking van ingrijpen in de magt des gemeentebestuurs. Hij wijst daartoe op de artikelen 14, 24 en 37. Spreker vraagt nu of die inbreuk wordt gewettigd door de Grondwet, of gevorderd in het belang van het middelbaar onderwijs. Hij ontkent dit. De algemeene wetgever moet hier niet, even als bij het lager onderwijs, aangeven waar het middelbaar onderwijs zal gegeven worden. En als het nu volgens de Grondwet niet noodig is dat inbreuk worde gemaakt op het beginsel van zelf-goevernement der gemeentebesturen, dan gelooft hij ook niet, dat het belang van het middelbaar onderwijs dit medebrengt. Het is toch den mensch eigen dat de dwang tegenstand ontmoet, terwijl, als men overtuigd is, dat iets goed is, daartoe van zelf wordt overgegaan. Als de eene gemeente ziet dat de andere een goed ingerigt middelbaar onderwijs heeft, dan zal zij dit voorbeeld navolgen. Dit zal naijver opwekken, en men zal daardoor beter en krachtiger werken, dan door de wet de gemeenten te dwingen. Nu zal men misschien wijzen op de trage uitvoering door sommige steden van de wet op het middelbaar onderwijs, maar spreker ziet daarin juist het bewijs, dat dwang, der gemeenten opgelegd, in plaats van ze aan te sporen, integendeel weerstand doet ontstaan. Daarom gelooft spreker dan ook dat de Grondwet gevorderd heeft om de gemeenten aan hare eigen krachten en inspanning over te laten, en daarom wenscht hij dan ook, dat alle bepalingen omtrent dit onderwerp in deze wet opgenomen, er uit worden geligt. In dat geval zal hij geen bezwaar hebben zijne stem aan dit ontwerp te geven; zoo niet, dan zal hij er tegen stemmen.

De heer *van Lynden* merkt op dat in de memorie van beantwoording staat dat het criterium van het middelbaar onderwijs is aangewezen in de memorie van toelichting. Dit intusschen wordt niet betwijfeld en tegengesproken; daarover liep juist heden de diskussie. Spreker neemt aan dat de minister meent dat hij eene definitie gegeven heeft, maar het onderwijs in deze wet geregeld, loopt toch eigenlijk uit op de polytechnische school. Die school en de landbouwkundige school hebben den voorrang. De industriëlen die zoo zeer klagen over den minister, hebben hier waarlijk niet over hem te klagen. Het schijnt dat de minister hier heeft willen goedmaken wat aan den anderen kant bij die klasse reden tot klagt geeft, althans de industriëlen zijn in deze bijzonder goed bedacht. Doch juist daarom omvat de wet niet de algeheele voorbereiding tot het hooger onderwijs. Spreker keurt het ook af, dat er geene regeling is voorgesteld voor de scholen van handel en zeevaart, terwijl daarentegen wel gezorgd is voor de opleiding tot den landbouw.

Ook is spreker van oordeel dat gymnasiën zijn eene voorbereiding tot het hooger onderwijs en niet het hooger onderwijs zelf. Het is wel waar, de industrieel of landbouwer heeft er geen belang bij, maar met vele anderen is dit wel het geval. Gesteld de gymnasiën behooren niet tot het middelbaar onderwijs en ook zeker niet tot het lager; laat men ze dan bij eene afzonderlijke wet regelen, maar niet tot het hooger onderwijs trekken. Op paedagogische gronden meent spreker dat de gymnasiën behooren tot het middelbaar onderwijs, en hij beantwoordt op dat punt de redeneringen voorkomende in de memorie van beantwoording. Nu heeft hij wel vernomen dat de gymnasiën naar het hooger onderwijs worden gebragt om te voldoen aan het verlangen van onze Roomsch-Katholieke landgenooten, dat sommige inrigtingen zouden vallen onder de instellingen van hooger onderwijs. Spreker wil gaarne aan Roomsch-Katholieken geven wat zij verlangen, als dat niet in strijd is met de wet. Maar hij kan aan dat verlangen niet gelooven, want het zou niet in 't belang dier inrigtingen zijn dat de onderwijzers geen bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid behoeven te geven.

Na dus betoogd te hebben waarin deze wet te kort schiet, noemt hij ook eenige punten op, gelijk door andere Sprekers is aangevoerd, waarin de wet te ver gaat. Zijn laatste bezwaar ligt in de kosten door deze wet ten laste der gemeenten gebragt, doch dit is reeds door den heer de Meester uiteengezet.

De heer *van Logchem* wenscht het woord op te vatten omdat hij het verwijt van zich afkeeren wil van in deze te hebben gezwegen. Hij verklaart dus dat hij zich met de algemeene beginselen dezer wet zeer wel kan vereenigen, schoon hij gaarne zal medewerken om in sommige punten verbetering te brengen. Wat hem betreft moet hij bekennen, dat hij de definitie van het middelbaar onderwijs in de Memorie van Toelichting niet zoo ongerijmd vindt als sommige sprekers het wel willen doen voorkomen. Bij het hooger onderwijs is het doel: geleerde vorming, en daarnaar moet geheel het onderwijs worden ingerigt. De kennis van 't grieksch en latijn b. v. moet voor eene geleerde vorming geheel anders worden onderwezen dan voor andere standen. Spreker beantwoordt de aanmerking van den heer Storm van 's Gravesande dat het brengen der gymnasiën tot het hooger onderwijs, tot verwarring zal aanleiding geven. Neen, zegt spreker, waar de gymnasiën goed zijn, zijn ze gesplitst in afdeelingen A en B. De afdeeling B zal opgelost worden in eene hoogere burgerschool. De afdeeling A zal en kan blijven bestaan. Hij wederspreekt ook sommige punten van de redevoeringen der heeren van Heemstra en de Meester en zal later nog op sommige punten terugkomen.

De heer *Groen van Prinsterer* (voor zoo ver verstaanbaar) betwijfelt de tijdigheid der behandeling dezer zaak. De hoofdkwestie is toch op dit oogenblik eene geheel andere dan de wet op het middelbaar onderwijs. Ook vraagt hij of het goevernement sterk is. Het is wel waar dat hij het vroeger een noodzakelijk kwaad heeft genoemd, maar hij weet niet of het goevernement thans nog krachtig is. Hij is veeleer geneigd te gelooven dat wij in eene voortdurende ministeriële krizis verkeeren. Hij acht den politieken toestand gespannen. De *question brûlante* is z. i. de koloniale kwestie, en de vraag rijst bij hem op: wanneer komt de begrooting voor Koloniën? zou deze wet eene afleiding zijn van het koloniaal debat?

Maar buiten die ontijdigheid acht hij de behandeling van dit onderwerp ook voorbarig. 1° Had de Regering eerst moeten geven eene verbeterde wet op het lager onderwijs. Hij weet wel dat dit zijn verlangen weinig steun vindt bij de Kamer; maar toch, de wet van 1857 is in zijn oog eene partijwet en er moet ook betere zorg voor hare eerlijke uitvoering gedragen worden. Ten andere is de wet op het middelbaar onderwijs nu voorbarig, omdat men niet bekend is met de beginselen van het hooger onderwijs. Tot beoordeeling van deze wet en de geneeskundige wet is die kennis volstrekt noodig. Nu ontvouwt spreker nog zijne bedenkingen tegen de wet zelve (waarvan later een resumé zal worden gegeven als de redevoering afgedrukt zal zijn).

Het woord is nu aan den *minister van Binnenlandsche Zaken*. De minister is bereid en gereed, als de Kamer dat verlangt, nu dadelijk het woord te voeren, maar zou toch bij het vergevorderd uur er de voorkeur aan geven de voortzetting der diskussiën tot morgen uit te stellen.

Aldus wordt besloten en de vergadering gescheiden tot morgen ochtend 11 ure.

Amsterdam, bij C. L. van Langenhuysen, Drukker en Uitgever.